

PULA IMVULA

GROWING FOOD • PEOPLE • PROSPERITY

BAPATSA kotulo ya hao ya poone

BALEMIPOTLANA BA TSHWANETSE HO BAPATSA LE HO JA KOTULO YA POONE YA BONA KA HLOKO HO UNA MELEMO E MENGATA. DIHLENG TSE MMALWA TSE FETILENG, DITHO TSA SEHLOPHYA SA GRAIN SA DI NNILE TSA KGOTHALETSWA KE KGATELOPELE YA BALEMIPOTLANA LE BALEMI BA BANYANE BA KENENG LENANEONG LENA.

Le hoja ho bile teng diphephetso ho a mang a mabatowa, balemi bana ba ntse ba ntlafala mekgweng ya bona ya temo le ho sibolla bokgoni masimong a bona. Sephiri ke ho etsa se nepahetseng, nakong e nepa-

Jenny Mathews, Mophehisi ho tsa Pula Imvula. Romella emeile ho jenjonmat@gmail.com

hetseng, ka mokgwa o nepahetseng. Re bone ka moo dihwai tsena tse ithutang ka boiphihlelo ba batataisi ba tsona – ebe moo di sebedisang dikeletso ka teng – e leng tsona tse ntlafalang ka potlako e kgolo ka teng.

LENTSWE LA DIPHEHISO...

Sinelizwi Fakade

J WALO KA HA SESOTHO SE BOLELA, KWE-KWE YA MORAO E TLOHA LE SEPLO! ENA KE NNTE YA MMAKOMA HO DIHWAI TSA KAAPA BOTJHABELA, MOHLOMONG LE HO DIHWAI TSE DING HO PHATLALLA LE NAHA. SEHLENG SE IENG SA RUTHUTHWA KE DIPULA TSE FOKOLANG, NAKO TSE MORAO TSA HO JALA, DITHEKO TSE PHAHAMENG TSA MAFURA LE LEANO LE SA TSITSANG, TJHEBAHALO YA SEHLA KA KAKARETSO E BONAHALA E FETOHETSE KA BOTLENG.

Ho ya ka dipalopalo, ka makgetlokgetlo re ile ra hlropholla tjhebelopele ya tlhahiso ya sejothollo ka seng se ileng sa jalwa, mme ruri re ne re ke ke ra etsa ho molemo ho feta hona. Le ha ho le jwalo, re tshwanetse ho opa diatla ka dipula tse ileng tsa na hamorao, mme nnete ke hore sethwantsho sa bokamoso se bonahala se kganya.

Ditjhebelopele tsa kotulo di bonahala di nkile methinya, mme di tla ba ntle, haholoholo sejothollong sa poone ho la Kaapa Botjhabela, moo ho bonahetseng phetho e ntle ka mora komello ya nako e telele. Dihwai ka hara provense le naheng ka kakaretso di hema moyo wa teboho, haholoholo ha di sheba kuno e tla ba teng. Motsheanong ke kgwedi eo ditekanyetso tse entsweng di kgonang ho etswa ka nepo e kgolo, e leng moo dijothollo tsa lehlabula di ileng tsa fihlilla sehloholo sa tswelopele ya tsona.

Merero ya kotulo jwale e sehloholong, mme e kgema mmoho le mebaraka eo ho ya ka ditsebi tsa kgwebo, e leng e nngwe ya tse hlano tse kgolo, ha re tla tabeng ya kgwebo e atlehileng, e tshwarellang. Motsheanong ke kgwedi eo Grain SA e tshwarang Pontsho e kgolohadi Afrika e ka Borwa, e leng Letsatsi tsa Kotulo la NAMPO. Dipontsho tse tsebahalang haholo ka mesebetsi e mengata, dipontsho tsa ho bonwa ka mahlo, dijo tse ntle hammoho le tseo dikgeleke tsa Maxhotsa di di bitsang '*ixesha elimyoli*', e leng nako e ntle ya thabo le nyakallo.

Ho tloha sehleng sa kgatello ya ho jala, ho ya tswelopeleng e fupereng ho tshwenyeha ho itseng, ruri re ka re Motsheanong e emere tse ntle lehlakoreng la kotulo, mme hape ke kgwedi eo dihwai di ikotlang sefuba ka yona mabapi le mofufutso wa tsona maemong a boima. Ruri mofufutso wa lona dihwai, o ke ke wa tswela boyeng jwalo ka wa ntja!

Mahlohonola a tjhui e ntle ho lona bohole! Mekotla e be disabusabu! Di tswale mafahla!

Bapatsa kotulo ya hao ya poone

SEO KE LOKELANG HO SE TSEBA HA KE BAPATSA POONE YA KA

POONE E NA LE POREISI YA PAPATSO NAKONG YA THEKISO YA YONA, MME THEKO ENA E FETOFETOHA LETSATSI LE LETSATSI

Poreisi ya nako eo e bolela theko ya mmaraka nakong ya jwale letsatsing leo o lakatsang ho reka ka lona (kapa ho rekisa) sejothollo sa hao. Lesedi lena le ka fumanwa ho manejara wa hao wa agribusiness ya selehae kapa manejara wa lelwala kapa yona *home page* ya Grain SA, www.grainsa.com.

THEKO YA POONE E TSHWAETSWA KE MATLA A MMARAKA JWALO KA PHEPELO LE TLHOKO

Tlhoko ya poone lebatoweng la hao e eme jwang? Na o ka theolela hona fatshe mona seo o se jetseng le ho se kotula, kapa o tlamehile ho tsamaisa thepa ya ha oho ya holencyana, le ho etsa dipalo tsa hore ditshenyehelo tsa hao e tla ba bokae? Na o ka ipokellala sehlahiswa sa hao le ho ithekisetsa sona hamorao butlebutle? Na o ka itjella sehlahiswa sa hao ka lapeng la hao le/kapa wa eketsa boleng ba sona ka ho fepa dikgoho le mehlape ya hao? Na o tshwanela ho kanya mekotleng le ho kala sejothollo ka sepheo sa ho tiisa hore o na le taolo e ntle sejothollong, le ho nolofatsa taba yah o se boloka setorong le ho se rekisa?

POLOKO YA SEJOTHOLLO E KGEMA MMOHO LE TJHELETE

Ha eba o boloka sejothollo, o tla se boloka jwang? Ho teng dintla tsa **ditjeho le tsa dikotsi**, e leng tse tshwanetseng ho hopolwa ha poone e bolokwa.

- Taba ya bohlokwa e lokelang ho elwa sedi ke hore poone ya hao o ilo e boloka jwang, le hona khoe moo e tla bolokha teng hore ho se be teng tahleheloa ya letho kapa tshwaetswa kapa tshilafalo ya letho. Nahana ditjeho tsa poloko setorong. Dibaka tse ngata tsa ho sila poone, hammoho le menyeta ya malwala, e ka o thusa ho o bolokela poone ya hao ka tefo ya letsatsi le letsatsi. Nahana ka ditjeho tse tla shevana le wena tabeng ena papisong le ha wen aka bowena o ka ipehela yona.
- Ha eba o kgetha ho ipehela yon aka bowena, o tlamehile hob a le bonneta bah ore menyeta ya poloko ke e baballehileng mashodung, ditwebeng kapa dikokwanyaneng le mongobong.
- Na o a tseba ka kotsi ya kgahlameloa ya ditjeho (*mycotoxins*)? Dijo tse hahlametsweng di k aba le ditlamorao tse mpe haholo bophelong ba batho le ba diphoofolo ho kenyelletswa le kankere ya kodu bathing, ho se emare, le ho se nyehelwa ke pelehi diphoofolong, hammoho le malwetse a mang a methapo diphoofolong. O mong wa mehato ya kgahlameloa mpe diphoofolong ke ha poone e ka hahlamelwa ha e ka bolokwa mongobo o sa ntse o le mongata kapa ha sebaka sa poloko se sa thibele ho kena ha mongobo/metsi. Baphehis ba bangata ho tsa *Pula Imvula* ba ngotse haholo ka taba ya ho laola ditjeho. Dintla tsa sehllooho tsa ka mora kotulo tse tobokedseng ke tsena:
- Kotula sejothollo sa hao ha mohato wa mongobo o le tlase ho lekaneng, mme sejothollo se se se fihlelletse kgolo e phethahetseng. Mongobo wa peo o tshwanetse hob a tlasa 14%.
- Etsa bonneta hore disebediswa tsa hao, makoloi a tsamaisang dijothollo tsa hao, le ditshelo tsa tsona, di omme, di hlwekile, ha di na dikokwanyana, ha di na kwaekgwaba.
- O se ke wa etsa diqubu tse kgolo haholo tse hatellaneng, e leng tse bokellang le ho tshwara mongobo le motjheso ka hara tsona.
- Kgetha dijothollo, mme o tlose dipeo tse senyehileng, le eng kapa eng e sa hlokalaleng.
- Etsa bonneta hore sebaka sa polokelo se omme, moyo o kena hantle ka hara sona, le hore se tshireletsehile puleng le mongobong. Sebaka sena ha se a tshwanela ho pepeseha diphetohong tse fapaneng haholo tsa motjheso.
- Mekota kaofela ya setorong e tshwanetse ho hlweka le ho oma. E k aba hantle ha o ka bokella mekotla ka makgethe hodima mapolanka kapa dipalo hore moyo o kgone ho ken aka bolokolohi dipakeng.
- Hopola hore ha eba o se na bonneta bah ore eng ke eng, o ka nna wa isa sampole ya sejothollo sa hao lelwaleng le haufi le wena, mme wa kopa hore ba o etsetse tekoh bongata ba mongobo wa sejothollo sa hao.

Ka hoo, ka thuso ya batataisi ba Grain SA, thuso ya mananeo a kang kgokahano ya Grain SA le Letole la Mesebetsi hammo-ho le tshehetso e kgolo ya agribusiness e shebaneng le ntshetsopele ya katleho ya molemi le ntjhafatso ya na, ditho tsa molemi wa Grain SA di bone kuno e ntlfetseng haholo ka ho fetisa. **Hona ho bonahetse ho le hotle, ho phephetsa!**

- **Ho hotle**, ho a makatsa hobane bopaki bo botle ba dihwai tsa Mpumalanga, KwaZulu-Natal hoy a fihla le Kaapa Botjhabela bo re kumela ka moo dihwai tsena di nang le dijo tse lakaneng ka teng tsa malapa a tsona, le ka moo di nang le dijo tse ngata ka teng tsa ho fepa mehlape ya tsona, le ka moo di salletsweng ka teng ke seo di ka se rekisang. Tse ding tsa dihwai di ekeditse boholo ba mesebetsi ya tsona ka baka la ho hola tsebong le ho hola tshepong ya tsona.
- Ke **phephetsa** hobane jwale dihwai ka ho panya ha leihlo di se di tshwanela ho sebetsana le dijothollo tse ngata ho feta tsa nako e fetileng. Poloko e baballehileng ya dijothollo e se e hloka ho behwa leihlo hammohlo le yona thuto; ka baka la meaho e neng e fokola pele dibakeng tse harehare kwana tsa mahaeng. Malwala a fumanehang a manyane ka palo, ditsela di mpe, makoloi a phahame ka tjhelete tsa maeto, le dibaka tsa tshilo di hole haholo. Diqholotso tsena di ja phaello ya kuno ya molemi, mme ke mathata ana a lokelang ho behwa leihlo.

Sephiri ke ho etsa se nepahetseng, nakong e nepahetseng, ka mokwa o nepahetseng.

MERERO YA PAPATSO HA E LOKELE HO TLOHELLWA MOSTOTSONG WA HO QETELA

Dijothollo tse reretsweng mmaraka Afrika Borwa di theilwe mokgweng wa mmaraka o lokolohileng. Sehwai ka seng se na le bolokolohi ba ho ikgethela nako le moo se rekisang sejothollo sa sona. Se ka nna sa rekisa tsohle hanghang kapa se ka ikgethela ho ipehela dijothollo setorong le ho di rekisa butlebutle ka moo se ratang ka teng – kapa nakong eo diporeisi di ntlaflang.

Ke boikarabelo ba sehwai ka seng ho lelekisa ditheko tse ntle tsa dihlahiswa tsa sona. Diqeto tsa dihwai di laolwa ke **tsohle tse amanang**

Market Watch

Instrument	LastTradedPrice	Difference
QBRN	66.53	0.00
WMAZ	2918.00	39.00
YMAZ	2650.00	6.00
SOYA	4730.00	25.00
SUNS	5331.00	0.00
WEAT	4590.00	49.00

Latest Reports

GSA Morning Market Commentary 13 Mar 2019	PDF 123 KB
GSA Oggend Markkommentaar 13 Mar 2019	PDF 124 KB
Olesade: Plaaslike pryse vs Parteitspryse	PDF 1 MB
Somergrane: Plaaslike pryse vs Parteitspryse	PDF 651 KB
Wintergrane: Plaaslike pryse vs Parteitspryse	PDF 1 MB
SAGIS - Maize weekly imports and exports	PDF 579 KB
SAGIS - Maize Weekly producer deliveries	PDF 224 KB
SAGIS - Wheat weekly imports and exports	PDF 522 KB
Fuel Prices Press Release 01 Mar change: 2018	PDF 74 KB
GSA Weeklikse Olesade Markkommentaar 04 Mar 2019	PDF 88 KB

[More Reports](#)

Etele Grain SA website, www.grainsa.com, ho fumana lesedi le batsi ka ditjheko tsa jwale tsa mebaraka.

le mmaraka – ka hoo, sehwai ka seng se tlamehile ho etsa sohle se matleng a sona ho tseba ka diporeisi tsa mebaraka hammohlo le ditshe-nyehelo tse amehang. Hona ho tla se thusa ho bapatsa dijothollo tsa sona ka maqheka.

BALA HAHLWANYANE

Tsena ke tse ding tsa dikgokahanyo tse tla o lebisa tabeng tsa bohlokwa:

- Loetse 2017 – <https://www.grainsa.co.za/methods-to-reduce-my-cotoxin-exposure>
- Phato 2017 – <https://www.grainsa.co.za/mycotoxin-impact-on-animal-health>
- Phupjane 2017 – <https://www.grainsa.co.za/mycotoxins-and-human-health>
- Motsheanong 2012 – <https://www.grainsa.co.za/maize-mycotoxin-research-at-the-arc-gci>

QETELO

Le ha eba o molemipotlana, o ka nna wa ipolokela tjhelete e ngata ha o ipha nako yah o etsa moralwa wa ka moo o ilo sebedisa le ho bapatsa sejothollo sa hao s aka mora kotulo. Eba le bonnate hore o se o nahanne le hoe la hloko ditshenyehelo tse potetseng hammohlo le tsona dikotsi tseo o ka shebanang le tsona. Sepheo mona ke hore o tle o fihelle kuno e phahameng haholo ka moo ho kgonahalang ka teng matseteng a hao a ditjhelete le nako sehleng se seng le se seng. Mahlohonolo ke ao! ■

None of us, including me, ever do great things. But we can all do small things, with great love, and together we can do something wonderful.

~ MOTHER TERESA

DITEKANYETSO TSA SEJOTHOLLO

– ho metha ke ho tseba

HA SEHLA SA TLAHISI YA DIJOTHOLLO TSE RE-KISWANG SE NTSE SE HATELA PELE, EBANG KE TSE HLAHISWANG TLASA MAEMO A KOMELLO KAPA A NOSETSO, THAHASELLO E KGOLI YA MOHLAHISI KE TEBELLO YA KUNO YA QETELO YA DIJOTHOLLO TSE FAPANENG TSE JALWANG.

Ka tlwaelo, nepahalo e ntlafala ha mehato ya kgoli ya sejothollo e fihla boemong ba kgoli e phethahetseng, ebang ke dinawa tsa soya, tsa poone, tsa soneblomoo, tsa koro kapa sejothollo sefe kapa sefe se rekiswang. Tekanyetso e nepahetseng e sa le pele e tla fana ka kgatholohya mai-kutlo mabapi le kuno le tjhelete kaofela e tla kgoni ho kena, kgonahalo ya ho fumana theko e ntle ho Safex, ditaba tse monate kapa tse mpe ho ba shebaneng le banka kapa basebetsimmoho, keketso ya inshorensenya hao ya sejothollo, hammoho le tlhophiso mabapi le tse amang kotulo, poloko setorong le thekiso ya sejothollo.

Mehato e ka shejwang kgolong ya sejothollo e ka nna ya fapanaholo tshebetsong ho tloha moralong o tsepamisitseng maikutlo matshwaong a fapaneng a mafuta e fapaneng ya dipeo ka baka la diyunite tsa motjheso tse tla ba teng, pula le tlelaemete tse tla ba teng polasing ya hao.

Kuno e tla lebellwa ya sejothollo hammoho le tekanyetso e tla etswa ya kotulo ya dijothollo tse jetsweng, ke tsona tse tla thusa moralong wa hao qetellong ya sehla. Mohato ona o tla o thusa ho bapisa mehato yohle ya dijothollo le nneta e tla bonahala qetellong ya sehla sena. Mehato ena kaofela e tla o thusa ho ntlafatsa mehato ya hao ya sejothollo se hlahlamang. Ntlakgolo ya ditaba tsena tsa kajeno e tla ba haholoholo ho tseba le ho laola kuno ya hao ya poone.

E ngotswe ke sehwai se behileng meja fatshe

1

Palohare ya dimela masimong.

Boholo ba hekthara				
Tlhaloso	Bolele ka dime-thara	Bo-phara ka dimethara	Boholo ka disekwere methara	Kaofela
Mofuta wa sedi-kadikwenyana	A	B		
Fomula (Mokgwatshebetso)			A x B	
Boholo ba hekthara	100	100	10 000	Sekwere-methara
Palo kaofela ho ya ka hekthara				
Nomoro ya teko	1	2	3	
Dimela meleng ya dimethara tse leshome	20	15	18	
Bophara ba mela	0,92			
Mela dimethareng tse 100 (hlakore le le leng la hekthara)	109			
Dimela dimethareng tse 100	200	150	180	
Dimela hekthareng	21 739	16 304	19 565	57 609
Palohare ya dimela hekthareng				
				19 203

2 Poone – tekanyetso ya kuno ya sejothollo.

Fumana boima ba peo/khenele ya semela ka seng									
Mohlala wa teko: Teko ya 1									
Diqo dimeleng tse 10	1	2	3	4	5	6	7	8	Totals
Mela seqong ka seng	14	16	14	16	12	14	14	16	
Dipeo moleng	41	43	38	33	43	34	31	33	
Palo ya dipeo/seqo	574	688	532	528	516	476	434	528	4 276
Diqo dimeleng tse leshome	9	10	11	12	13	14	15	16	
Mela seqong ka seng	14	16	14	16	12	14	14	14	
Dipeo moleng ka mong	28	22	31	33	28	22	34	34	
Palo ya dipeo/seqo	392	352	434	528	336	308	476	476	3 302
Diqo dimeleng tse leshome	17	18	19	20	21	22	23	24	
Mela seqong ka seng	14	16	14	16	12	14	14	14	
Dipeo moleng	28	22	31	33	28	22	34	34	
Dipeo moleng	392	352	434	528	336	308	476	476	3 302
Diqo meleng e leshome	25	26	27	28	29	30	31	32	
Mela seqong ka seng	14	16	14	16	12	14	14	14	
Dipeo moleng	28	22	31	33	28	22	34	34	
Palo ya dipeo/seqo	392	352	434	528	336	308	476	476	3 302
Palo ya dipeo diqong kaofela tse badilweng									14 182

Ho metha ke ho tseba ke polelo e molemo haholo nakong ya tlhahiso ya sejothollo.

POONE

Ho teng phapano tse nyane tse ka etswang mekgweng ya ho sebetsa dipalo tsa hao, empa sehwai se tlamehile ho hopola hore boiphihlelo ba sejothollo se fetileng mabapi le ho etsa ditekanyetso tse bapiswang le kuno e felang e fihlelletswe, ke ntla e tla thusa hore dipalopalo tsa hao di atamele haholo ho se nepahetseng.

QETELO

'Ho metha ke ho tseba' ke polelo e molemo haholo nakong ya tlhahiso ya sejothollo. Ha o ntse o etsa tekanyetso ya kgafetsa ya dijothollo, o tla nne o etse dintho ka mokgwa o nepahetseng ditekanyetsong tsa kuno ya dijothollo tsa hao dilemeng tse tlhang tsa tlhahiso.

ETSA QETO KA PALO YA DIMELA HEKTHARENG KA NNGWE

Dipalo tsena di ka etswa pele ho jalwa hore o tsebe kuno eo o tla e lebella mefuteng e fapaneng ya dipeo, le hore ka mora ho jala, o kgone ho bona hore palo ya dimela tse felang di hlahile kapa di metse hore na ruri ke palo e lekaneng mabapi le sejothollo le hore ditekanyetso tse entsweng tsa kuno mabapi le inshorensen ya sejothollo le hore kgolo e phethahetseng e tla ba jwang pele ho simollwa ka kotulo.

Bala palo ya dimela dimethareng tse tse ding le tse ding tse leshome tsa mela moo o etsa diteko tsa tsa palo ya diqo le boima ba dikhenele. Etsa dipalo tsa ho fumana palohare ya dimela masimong. Sheba dipalo **Theiboleng ya 1**.

Tshebetso ya palohare ya dimela hekthareng e entswe Mohatong wa 2 – palohare ya boima ba semela ka seng e sebeditswe.

BOIMA BA PEO SEQONG KA SENG LE BA SEMELA

3.1 Bala palo ya diqo tse fumanwang dimeleng tse ding le tse ding tse leshome tse latellanang, mme o tlose mahlaku a khahetseng dipeo.

3.2 Bala palo ya mela ya seqo ka seng, mme o kenyé palo mohlaleng wa **Theibole ya 2**.

3.3 Bala palo ya dipeo palohareng ya mela, mme o kenyé palo eo Theiboleng ya 2. (Kenya feels dipeo tse tla phehisa sejothollong).

Hlahloba Theibole ya 2 e le mohlala wa dipalo tse hlakahalang. Bokella dinttha tsohle tse tla hlakahala hore o kgone ho fumana palohare ya boima ba dikhenele (dipeo) tsa seqo ka seng kapa semela ka seng.

Palo ya diqo tse badilweng dimeleng tse ding le tse ding tse leshome e ka nna ya fapania dimeleng tse tlwaelehileng, ho tloha ho 10 ho isa ho 30 dilemong tsa tlhahiso tse sa tlwaeleheng. Theibole ya 2 jwalo ka mohlala, e bontsha diqo tse phethahetseng tse 32 mabapi le Teko ya 1. Diteko tse tharo masimong a mararo di tshwanetse ho etswa ho fumana tekanyetso e emetseng kuno masimong a le mang le a mang. Hopola, mona re leka ho fumana boima ba dipeo seqong ka seng le ho jala, empa re sebedisa boima ba semela ka seng tshebetsong ya kuno ya qetellong.

Fumana kuno hekthareng ka nngwe ya sejothollo sa hao sa poone.

Ho fumana kuno ya poone hekthareng ka nngwe									
Tlhaloso	Dimela	Teko Dikhenele	Palo-hare ya dikhenele /semela	Boima /dikeramo tsa dikhenele	Dikeramo /semela	Palo ya dimela /hekthara ka nngwe	Dikeramo kaofela /hekthara ka nngwe	Kaofela kgs/ha	Kuno kaofela ditone /hekthara
Tlhakukgolo	A	B	C	D	E	F	G	H	
Mokgwa/Formula			B/A		C * D	Ho tswa ditekong tsa palo ya dimela	E * F	G/1 000 grams/kg	H/1 000 kgs/tone
Teko 1 kaofela	10	14 182	1 418	0,28	397				
Teko 2 kaofela mohlala	10	10 543	1 054	0,28	295				
Teko 3 kaofela	10	12 100	1 210	0,28	339				
Dipalo kaofela (dipalohare)	30	36 825	1 228	0,28	344	19 203	6 602 725	6 603	6,60
Dikuno ho fapania ka boima ba dipeo									
Kheneleng tsa boima				0,21	258	19 203	4 952 043	4 952	4,95
Khenele ya boima ba				0,35	430	19 203	8 253 406	8 253	8,25

FUMANA BOIMA BA DIPEO KAPA BA SEQO KA SENG LE BA SEMELA

2.1 Fumana palo ya diqo kaofela dimethareng tse ding le tse ding tse leshome

Bala palo ya diqo moleng ho fumana palohare meleng e meraro ya palo ya diqo tse lokileng dimethareng tse ding le tse ding tse leshome tsa mela. Metha dimethare tse leshome ka theipi e nepahetseng ho metha mona kapa mane feels meleng e meraro e fapaneng, e emetseng sejothollo sa sehlooho, se bontshang diqo tse bonahalang di hotse hantle masimong ao ho etswang tekanyetso ya kuno ho ona.

2.2 Bophara ba mola

Metha karohano pakeng tsa mela dibakeng tse fapaneng. Hona hangata e ka ba dimethara tse 0,92 kapa tse 0,75 kapa tse jetsweng meleng e mathang mmoho, moo sebaka se fapafapanang pakeng tsa mela e mmedi, moo mela e mmedi e tsamayang e ba mesesanyane, e meng e ba sephara. Palohare ya sebaka pakeng tsa mela e ka sebetswa.

BOIMA BA PEO SEQONG KA SENG LE BA SEMELA

3.1 Bala palo ya diqo tse fumanwang dimeleng tse ding le tse ding tse leshome tse latellanang, mme o tlose mahlaku a khahetseng dipeo.

3.2 Bala palo ya mela ya seqo ka seng, mme o kenyé palo mohlaleng wa **Theibole ya 2**.

3.3 Bala palo ya dipeo palohareng ya mela, mme o kenyé palo eo Theiboleng ya 2. (Kenya feels dipeo tse tla phehisa sejothollong).

Hlahloba Theibole ya 2 e le mohlala wa dipalo tse hlakahalang. Bokella dinttha tsohle tse tla hlakahala hore o kgone ho fumana palohare ya boima ba dikhenele (dipeo) tsa seqo ka seng kapa semela ka seng.

Palo ya diqo tse badilweng dimeleng tse ding le tse ding tse leshome e ka nna ya fapania dimeleng tse tlwaelehileng, ho tloha ho 10 ho isa ho 30 dilemong tsa tlhahiso tse sa tlwaeleheng. Theibole ya 2 jwalo ka mohlala, e bontsha diqo tse phethahetseng tse 32 mabapi le Teko ya 1. Diteko tse tharo masimong a mararo di tshwanetse ho etswa ho fumana tekanyetso e emetseng kuno masimong a le mang le a mang. Hopola, mona re leka ho fumana boima ba dipeo seqong ka seng le ho jala, empa re sebedisa boima ba semela ka seng tshebetsong ya kuno ya qetellong.

FUMANA KUNO HEKTHARENG KA NNGWE YA SEJOTHOLLO SA HAO SA POONE

Boima ho ya ka khenele/peo

Jwalo ka ha ho bonahala Theiboleng ya 2 re nka hore boima ba khenele e ka ba dikeramo tse 0,28. Hona ho ka nna ha fapania pakeng tsa dikeramo tse 0,22 ho isa ho tse 0,34 ho ya ka pula e fumanwang, monono wa mobu, maemo a mongobo nakong yohle ya kgolo ya sejothollo, motjheso nakong ya ketsahalo ya tsamaiso ya pholene le peo e kentsweng kapa mohatsela o bileng teng le kgatello ya lehola, malwetse a dimela le tshenyo ya dikokwanyana.

Tlosa diqo hara diqo tsa nako e fetileng, mme o bale le ho metha boima ba dikhenele tse nyane, tse mahareng le tse kgolo hammoho le boima kaofela ba dikhenele. Ka boiphihlelo, sehwai se ka nna sa etsa tekanyetso e bonolo ka ho sebedisa palo kaofela ya dimela, palo ya diqo semeleng ka seng, le tekanyetso ya boima ba seqo ka seng, le ho fumana setshwantsho sa kuno se ka kognahalang mehatong e fapaneng ya ketsahalo ya modula/pholene mehatong e fapaneng.

Ditheko tsa poone pele le morao

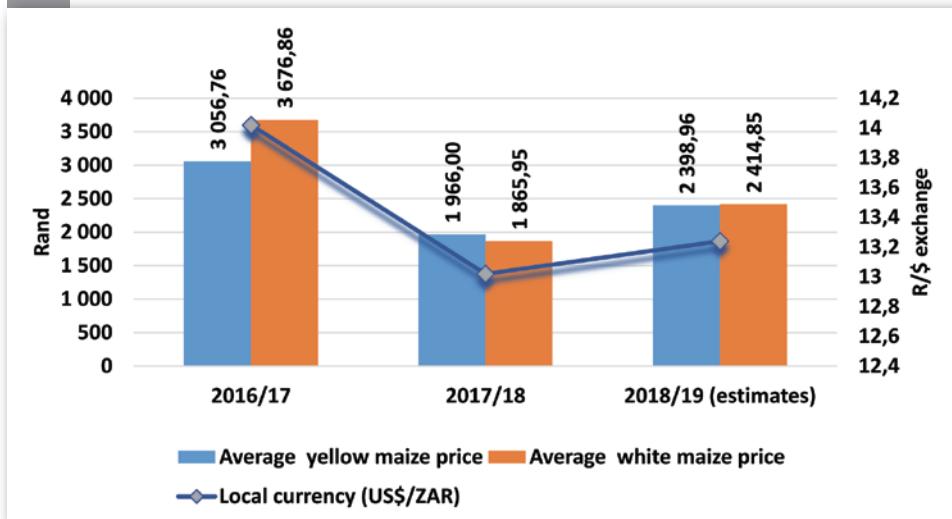
HA SEHLA SA 2018/2019 SE NTSE SE ATAMELA, SE BILE LE DIOHOLOTSO HO DIHWAI KA LEBAKA LA TSE NGATA MOO KOMELLO E BILENG E KGOLLO, MOO BOHOLO BA DIHWAI TSA MABATOWA A KA BOPHIRIMELA DI ILENG TSA JALA NAKO E SE E ILE KAPA DI SA JALANG HO HANG.

Potsa eo e mong le e mong a ipotsang yona ke hore na ho tla ba teng poone e lekaneng ditlhoko tsa poone ya selehae le e romellwang ka ntle ho na. Afrika Borwa e sebedisa palohare ya ditone tsa dimilione tse 10,5 ka selemo, moo palohare e leng ho ka etsang ditone tse 5 hekthara ka nngwe.

Jwalo ka ha ho bontshitswe **Theiboleng ya 1**, tlhahiso ya poone selemong sa 2016/2017 le sa 2018/2019 kaofela e bile ditone tsa dimilione tse 9,9 le tse 16,8. Ho ya ka Komiti ya Ditekanyetso Dijothollo (CEC), Tlhahiso ya poone e lekanyetswa ditoneng tsa dimilione tse 12,5 mabapi le sehla sa 2018/2019, ha e shebelwa pele ditoneng tsa dimilione tse 10,51 sehleng sa 2019/2020.

Ha re sheba tlhahisong ya 2018/2019 Afrika Borwa e bile le thepa e phahameng, e qetellang, e bileng ka baka la tlhahiso e fetang tekano dihleng tse ka pele, e leng ho ileng ha qobella dihwai ho nyahlatsa tlhahiso ya poone, le ho sekamela tlhahisong ya mefuta e meng ya dijothollo. Hajwale, ka baka la maemo a komello sehleng sa 2019/2020, dihwai di jetse nako e se e ile, tse ding ha di a ka tsa kgonna ho jala, ha tse ding tsina di ile tsa itemela soneblomo hobane yona e na le nako e telele ya sebaka seo ho ka nnang ha jalwa ho sona.

1 Poone: Sekgahla sa phapanyetsano: Ranta/dolara.

1 Phepelo le tlhoko ya poone.

Phepelo le tlhoko	2016/2017	2017/2018	2018/2019 (Ditekanyetso)	2019/2020** (Tjhebelopele)
Tlhahiso (ditone)	9 955 000	16 820 000	12 510 000	10 510 000
Palohare ya tshebediso ka selemo	10 101 000	10 599 000	10 964 000	10 837 000
Thepa e qetellang (ditone)	1 095 000	3 689 000	2 728 000	1 851 000
Thomello ka ntle (ditone)	1 026 000	2 482 000	2 278 000	980 000

*Dipalopalo ka la 6 Hlakubele 2019

Mohlodi: Grain SA, 2019

**Ikageng Maluleke, Moikonomi e
Monyane, Grain SA. Romella emeile
ho Ikageng@grainsa.co.za**

Tlhahiso le thepa e qetellang nakong ya 2019/2020 di shebelwa pele hore di tla ba tlasenyana ho tsa selemo se fetileng ka ho ka etsang diperesente tse 16 le tse 32, ha thomello ka ntle e lebelletswe ho theoha ka ho ka etsang 57%. Le ha ho le jwalo, tshebediso ya dijothollo e lebelletswe ho eketseha ka ho ka etsang ditone tsa dimilione tse 11, e leng ho bolelang hore na ha e na le feela ho lekaneng mabapi le ho jwalo.

Boholo ba tlhahiso bo angwa ke maemo a lehodimo, e leng ho amang sebaka se jetsweng, mme qetellong le yona theko ya sejothollo. Le ha ho le jwalo, ho teng dintlha tse ding tse amang ditheko tsa poone; mona ho kenyelletswa boteng ba lesedi (ditaba) le sekghala se fetohang sa phapanyetsano ya ranta/dolara. Ha ranta e fokola, ditheko di tshehetswa ka matlanyana, mme ha e matlafala, hona ho baka kgatello thekong ya poone jwalo ka ha ho bonahala **Kerafong ya 1**.

Ha re thuisa ka dihla tse pedi pele ho 2018/2019; ka 2016/2017 ditheko tsa poone ya selehae di ne di hweba ka mehato ya thomello ka ntle, e leng ya R3 056 tone ka nngwe ka baka la kgaello ya poone mmarakeng. Karolong e kgolo ya 2017/2018, ditheko tsa poone ya selehae di ne di hweba ka mohato wa thomello ka ntle, e leng wa R1 966 tone ka nngwe, haholoholo ka baka la thepa e fetang tekano nakong eo.

Mabapi le 2018/2019, ditheko tsa poone di nnile tsa hweba pakeng tsa tekatekano ya thomello ka ntle le thomello ka hara na, moo palohare e bileng R2 300 tone ka nngwe. Le ha ho le jwalo, hona ho bile haufi le tekatekano ya thomello ka ntle. Ha re sheba sehla sa 2019/2020, mme re sheba bolepi ba tlhahiso ya jwale, hammoho le thepa e tla ba teng qetellong hammoho le ho se tshephahale ha ranta, ditheko di lebelletswe ho sekamela haufi le tekatekano ya thomello ya tse kenang, e leng e ka bang mehatong ya 2016/2017.

NA TEMA E TENG?

– Bula mahlo o tle o tsebe

POLELO YA SEBURU E TENG E RENG: 'OM TE MEET, IS OM TE WEET'. KA SESOTHO RE KA RE: HO METHA KE HO TSEBA. ENA KE NNETE E KGOLO HAHOLOHOLO LEFAPHENG LA TEMO. NTHONG E NNGWE LE E NNGWE HO TENG SELEKANYETSI, E LENG HO BA KA HODIMA PALOHARE LE HO BA KA TLASA PALOHARE. SE SENG SA DINOTLOLO TSA MOTHEHO O LEBISANG KATLEHONG KE HO TSEBA MOO O LENG TENG.

Ha se mang le mang eo e leng sehwai se atlehileng; nnete ke hore dihwai tsa sebele di mmalwa feela. Mokgwa o mong feela wa ho fihlella katleho ya nnete ke ho ba le selekanyetsi hammoho le sepheo. Katleho e hloka hore motho a dule a ntse a intlafatsa ka nako tsohle hore a dule a ntse a le kgwebong. Hore o intlafatse, o tshwanetse ho dula o ntse o beile leihlo tshebetsong ya hao selemo le selemo. A re ke re shebeng maqheka a ka sebediswang hore fihlella katleho ena.

1

Mohlala wa ho bokella ditaba.

Gavin Mathews, Kgau tsa-maisong ya tikoloho. Romella emeile ho gavmat@gmail.com

MOO RE SIMOLLANG TENG

Mohlolomong le ka mohla ha o eso rekote le ha e le ntlha ya bohlokwa mo-sabetsing wa hao wa temo. Mohlolomong o motho ya sa rateng ho dula ka mora tafole ya hao moo o etsang tlhophollo ya dipalopalo tsa hao. Ha eba boemo bo le tjena, a re shebisane ka moo o ka qalang ka teng.

Tabeng ya pele, o tshwanetse ho qala ka ho shebisisa dintho ka ihlo le ntjhotjho, le ho ba le ntlhakemo e tiileng. O tshwanetse ho lebella tse ntle ka ho fetisia ho tsohle tseo o di etsang. Ntlha ya pele,

Selemo 2018

Ditshenyehelo	Mafura	Tlhokomelo	Mosebetsi	Peo	Manyolo
	R50 000	R25 000	R30 000	R80 000	R65 000
Makeno a tjhelete	Poone	Soneblomo	Dinawa	Konteraka	
	R100 000	R50 000	R10 000	R5 000	
Kuno	Masimo 1	Masimo 2	Masimo 3	Masimo 4	Masimo 5
	Poone 4,5 ditone	Soneblomo 1,2 ditone	Poone 3 ditone	Soneblomo 0,5 ditone	Dinawa 0,8 ditone

Bapisa lesedi la ditaba pakeng tsa masimo le dihla – hona ho tla o thusa ho etsa digeto tse nepahetseng.

o tshwanetse ho nahana ka ho rekota dipalo kapa ditshwantsho tseo o ka di hopolang, mohlolomong dintlha tsa sehla se fetileng. E mong a ka nna a batla ho ngola fatshe dipalo tse kang, dikuno, diporeisi, matsatsi a ho jala, matsatsi a ho kotula, ditshenyehelo tsa ditjhelete, tjhelete e keneng, jwalojwalo.

Hang ha o se o entse qeto ya dipalo tseo o batlang ho di ngola fatshe le ho di beha leihlo, o tshwanetse ho ba le mokgwa o bonolo wa ho bokella dintlha tsena. Tsena di tshwanetse ho ba tseo o iku-tlwang o lokolohile ka tsona, tse tla dula di ntse di le jwalo. O ka etsa sena pampiring e kgolo, e ka alwang kapa ka mokgwa o ngotsweng.

Hang ha o se o entse moral o loketseng, o ka tswela pele ho tlatsa dikgeo. Etsa jwalo ka nneta le ka nepahalo dintlheng tsohle. Ha eba o leka ho etsa ho feta ka moo maemo a leng ka teng, o tsebe hore o tla be o etsa phoso e kgolo. Leka ho etsa mosebetsi ona ka nepahalo e kgolo. Ho hlakile hore ha o etsa mosebetsi ona ho ya ka tseo o di hopolang ka hlaho, diphosonyana mona le mane di tla ba teng, empa kgatelopele e itseng e tla ba teng.

EMA NNETENG YA TABA

Dintlha tsa kajeno di ntse di le bohlokwa jwalo ka tsa maobane. Lebaka la ho rekota ke ho intlafatsa, mme ha re sa eme nneteng e le nngwe ya ho rekota ka nako tsohle, re tla kgetshemela. Leka ho itlwaetsa mosebetsi wa ho rekota. Hang ha o qeta ho kotula masimong, fumana palohare ya kuno ya hao ka ho etsa pampitshana tse bontshang boima, mme o di ngole fatshe (rekote). Moo

PULA IMVULA

Bahlophisi

GRAIN SA: BLOEMFONTEIN

46 Louw Wepener Street
1st Floor
Dan Pienaar
Bloemfontein
9301
■ 08600 47246 ■
■ Fax: 051 430 7574 ■ www.grainsa.co.za

MOHLOPHISI YA KA SEHLOHONG

Jane McPherson
■ 082 854 7171 ■ jane@grainsa.co.za

MOHLOPHISI WA PHATLALATSO

Liana Stroebel
■ 084 264 1422 ■ liana@grainsa.co.za

MOSEBETSIMMOHO KGATISONG

INFOWORKS
Johan Smit ■ Ingrid Bailey ■ Marisa Fourie
■ 018 468 2716 ■ johan@infoworks.biz

Lenaneo la Grain SA la Ntshetsopele ya Molemi

BAHOKAHANYI BA NTSHETSOPELE

Johan Kriel
Foreisetata (Ladybrand)
■ 079 497 4294 ■ johank@grainsa.co.za
■ Ofisi: 051 924 1099 ■ Dimakatso Nyambose

Jerry Mthombothi

Mpumalanga (Nelspruit)
■ 084 604 0549 ■ jerry@grainsa.co.za
■ Ofisi: 013 755 4575 ■ Smangaliso Zimbili

Jurie Mentz

Mpumalanga/KwaZulu-Natal (Louwsburg)
■ 082 354 5749 ■ jurie@grainsa.co.za
■ Ofisi: 034 907 5040 ■ Sydwell Nkosi

Graeme Engelbrecht

KwaZulu-Natal (Dundee)
■ 082 650 9315 ■ dundee@grainsa.co.za
■ Ofisi: 012 816 8069 ■ Nkosinathi Mazibuko

Luke Collier

Eastern Cape (Kokstad)
■ 083 730 9408 ■ goshenfarming@gmail.com
■ Ofisi: 039 727 5749 ■ Luthando Diko

Liana Stroebel

Western Cape (Paarl)
■ 084 264 1422 ■ liana@grainsa.co.za
■ Ofisi: 012 816 8057 ■ Hailey Ehrenreich

Du Toit van der Westhuizen

North West (Lichtenburg)
■ 082 877 6749 ■ dutoit@grainsa.co.za
■ Ofisi: 012 816 8038 ■ Lebo Mogatlanyane

Sinelizwi Fakade

Mthatha
■ 071 519 4192 ■ sinelizwifakade@grainsa.co.za
■ Ofisi: 012 816 8077 ■ Cwayita Mpotyi

PULA/IMVULA E FUMANEHA KA DIPUO TSE LATELANG:

Sesotho,
English, Afrikaans, Setswana,
Sesotho sa Leboa, Sezulu le Seqhotsa.

Articles written by independent writers are the views of the writers and not that of Grain SA.

Na tema e teng?...

o sebedisang tjhelete teng, le yona e ngole fatshe. Ha o reka tse itseng tse kenngwang mobung, di tshenyehelo tsena le tsona di ngole fatshe. Leka hore ho se be letho leo o lebalang ho le ngola fatshe hobane hona ho ka senya bonneta ba dintlha tsa hao tse bokelletsweng.

SEBEDISA DINTLHA TSA HAO TSE BOKELETSWENG

Hang ha o tlwaela mokgwa wa ho bokella dintlha tsa hao nakong ya dintlha tse mmalwa, o tla sebedisa mokgwa ona ho beha leihlo tshebe tsong ya hao. Mohlaleng wa dintlha tse bokel letsweng **Theiboleng ya 1**, Masimo a 1 a bile le palohare ya kotulo ya poone e entseng ditone tse 4, 5, empa Masimo a 3 a entse kuno ya ditone tse 3 feela. Lebaka ke lefe? Ha eba dintlha tsa selemo se hlahlamang di bontsha ha Masimo a 3 a boete a na le kuno e tlasa palohare hape, mona o tla tshwanelo ho sheba dintho ka ihlo le ntjhotjho. Mohlomong Masimo a 3 a na le kgaello e itseng ya menontsha e itseng.

Jwale o ka sebedisa lesedi lena, le ho etsa tlhophollo ya mobu wa hao, le ho leka ho lokisa diphaso. Ha eba lesedi lena le ne le sa rekotwa (ngolwa fatshe), ho ne ho tla ba boima ho etsa tokiso ya letho. Ka ho sebedisa dintlha tse ngotsweng, o tla kgona le ho etsa diqeto tse ntle mabapi le ditokisetso tsa nako e tllang. Mohlala, ha eba ditshenyehelo tsa hao di ntse di phahama selemo le selemo, jwale o tla tshwanelo ho batlisisa lebaka la ditshenyehelo tsa ngata tsa hao; mohlomong o tla tshwanelo ho nahana taba ya ho reka sesebediswa se seng se setjha. Ena e mpa e le mehlala e meng e mmalwa ya ho sebedisa dintlha tse bokelletsweng, mme e tla o thusa ho etsa diqeto tsa moshwelella mabapi le ntlatfato ya kgwebo ya hao.

*Beha leihlo kgatelopeleeng ya hao
ka ho boloka direkoto tsa pula.*

SHEBA TABA YA TLELAEMETE

Temo e hokahane le tlhaho le tikoloho. Ena ke ntlha e nngwe ya kgwebo ya hao eo re sitwang ho e laola. Empa re ntse re kgona ho rekota maemo a tlelaemete ho utlwisia hantle dintlha tse ding tsa pokelleto ya rona. Hlokomeila ho rekota dintho tse kang pula le diketsahalo tse sa tlwaelehang, tse kang dikgohola, komello, sefako le serame sa pele.

Ha eba diphetlo tsa kuno di le tlase, mme direkoto tsa pula di le tlase selemong se le seng, jwale o tla tshwanelo ho utlwisia kamano ya tsena. Molemo o mong wa ho rekota maemo a lehodimo ke hore re kgona ho utlwisia haholwanyane le hantle maemo ana, mme ka nako tse ding re kgona ho iketsetsa bolepi ba se tla etsahala hosane le nakong tse tllang.

Ha eba re eme nqa e le nngwe, re sa ntlatfate maemo a ditaba, monyetla wa katleho o a fokotseha. Ka ho boloka direkoto, re etsa mmapa o tla re thusa ho etsa diqeto tsa sebele mabapi le dihla tsa nako e tllang. Mosotho o re, phokojwe ho phela e diretsana. Ke phetho, ke tu!

Disiu tsa kgale tsa ho boloka dijothollo.

THIS PUBLICATION IS
MADE POSSIBLE BY THE
CONTRIBUTION OF
THE MAIZE TRUST

MADE POSSIBLE BY
THE MAIZE TRUST

